

Syntaksi ja kielisukulaisuus

D. R. FOKOS-FUCHS *Rolle der Syntax in der Frage nach Sprachverwandtschaft*. Uralaltaische Bibliothek. Wiesbaden 1962. 137 sivua.

D. R. Fokos-Fuchs'n rikassisältöinen uusi teos on kaksijakoinen: ensiksi tutkitaan kysymystä, voidaanko kielisukulaisuuden määrittämisessä käyttää hyväksi puhtaasti syntaktisten ilmiöiden tarjoamia todisteita, ja koska tulos on myönteinen, tutkitaan toiseksi, mitä lisää syntaktiset vertailut voivat tuoda ural-altailaisen kielisukulaisuuden osoittamiseksi.

Kun syntaksin arvo kielisukulaisuuden kriteerinä on asetettu kyseenalaiseksi, on vedottu siihen, että juuri syntaksin alalla ihmisajatuksen samansuuntaisuudesta aiheutuvia paralleeli-ilmiöitä tavataan toisilleen aivan vieraisissa kielimuodoissa; että useassa tapauksessa ilmaisumahdollisuuksia on niin vähäinen määrä, että pakostakin esiintyy yhdenmukaisuutta; edelleen että vieras kieli vaikuttaa herkästi syntaksiin ja vielä että kielessä itsessään on taipumusta syntaktisiin uudismuodostuksiin. Kirjoittajan mukaan nämä haitat voidaan eliminoida. Kielisukulaisuuden todistamiseen voidaan yleensä kelpuuttaa vain ne syntaktiset ilmiöt, jotka ovat tyypillisiä vain vertailtaville kielille, eivätkä yhtäläisyydet voi olla satunnaisia, jos niitä on suuri joukko ja jos ne samalla muodostavat yhtenäisen systeemin. Kielihistorian avulla voidaan yleensä todeta, mitkä syntaktiset ilmiöt ovat kielessä omaa perua. Kirjoittajan mukaan varsinkin uult. kielten syntaksissa ilmenevä lainavaikutus on määrältään varsin vähäinen; erilliset konstruktiot lainautuvat, mutta harvoin syntaktiset kategoriat. Kirjoittajan mukaan myöskään kielen omien edellytysten pohjalta syntyneet syntaktiset uudennukset eivät ole varsinkaan uult. kielissä olleet perusmuutoksia. Kirjoittaja päätyy siihen, että syntak-

tisten ilmiöiden yhtäpitävyys tosiaan todistaa kielisukulaisuudesta siinä tapauksessa, että näitä yhtäläisyyksiä on runsaasti ja että ne kuuluvat yhtenäiseen systeemiin, että kielihistoria osoittaa ne alkuperäisiksi, ei lainatuiksi, ja että ne ovat pelkästään vertailtaville kielille ominaisia ja sen sijaan vieraita tai vain sporadisina esiintyviä muissa kielissä eivätkä liioin osoittaudu ihmisajatuksen samankaltaisuuteen perustuviksi paralleeli-ilmiöiksi. Kuitenkin näiden syntaktisten vastaavuuksien rinnalla täytyy olla olemassa äänteellisiä, leksikaalisia ja morfologisia yhtäläisyyksiä. Koska näin pitkälle menevä syntaksin yhdenmukaisuus ei voi selittyä muuten kuin siten, että kysymys on kielisukulaisuudesta, seuraa tästä, että kielen muillakin alueilla täytyy löytyä vastaavuuksia.

Teoksensa toisessa osassa Fokos-Fuchs esittelee uralilaisten ja altailaisten kielten syntaktiset yhtäläisyydet. Eräitähän näistä vuosikymmenien työn tuloksena syntyneistä vertailuista kirjoittaja on jo aikaisemmin eri yhteyksissä julkaissut. Materiaali herättää suurta kunnioitusta. On sanottava, että laadultaan ja määrältään yhtäläisyydet ovat hätkähdyttäviä. Niihin sisältyvät jokseenkin kaikki eri tutkijain aikojen kuluessa suomalais-ugrilaisille tai uralilaisille kielille ominaisiksi piirteiksi luonnehtimat syntaktiset ilmiöt. Fokos-Fuchs'n mukaan uralilais-altailaiset syntaktiset vertailut täyttävät kielisukulaisuuden todistuskappaleille asetettavat teoksen I. osassa määritellyt ehdot. Hänen vakaumuksensa on, että ural-altailainen kielisukulaisuus on tosiasia. On velvollisuus edelleen jatkaa vertailuja kielen kaikilla alueilla.

RAIJA JOKINEN